

του **Γιώργου Καλημερίδη**

Η έννοια του “τρίτου δρόμου” χρησιμοποιήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 90, από διανοουμένους κυρίως του βρετανικού Εργατικού Κόμματος, με κύρια πρόθεση τον επαναπροσδιορισμό της πολιτικής ταυτότητας της σοσιαλδημοκρατίας μετά από μια δεκαετία απόλυτης δεξιάς νεοφιλελεύθερης κυριαρχίας. Ο όρος υποτίθεται ότι σηματοδοτούσε την ανάγκη της διπλής υπέρβασης από τη μεριά των νέων σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων, τόσο του Θατσερικού ατομικίστικου νεοφιλελευθερισμού, όσο και κυρίως, των παραδόσεων του κεϋνσιανισμού, του κοινωνικού κράτους και του εκτεταμένου κρατικού παρεμβατισμού που αποτελούσαν τα διακριτικά γνωρίσματα της μεταπολεμικής σοσιαλδημοκρατίας. Στην πράξη ο “τρίτος δρόμος” των Γκίτενς, Μπλαϊρ, Σρέντερ, Κλίντον δεν ήταν τίποτα άλλο παρά η σταδιακή προσαρμογή των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στην κυρίαρχη αστική ηγεμονία της ιδιωτικοποίησης, των ελαστικών εργασιακών σχέσεων, των μηδενικών ελλειμμάτων, της συρρίκνωσης των κοινωνικών δικαιωμάτων και της λειτουργίας του δημοσίου με επιχειρηματικούς όρους.

Ο “τρίτος δρόμος”, πολύ γρήγορα, όπως γνωρίζουμε, χρεοκόπησε κάτω από την αδυναμία του να διαμορφώσει μια έστω και μερικώς εναλλακτική πολιτική προσέγγιση στον κυρίαρχο νεοφιλελευθερισμό των καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων. Το κύκνειο άσμα του ήταν η προσπάθεια του Gordon Brown, τελευταίου εργατικού πρωθυπουργού, να διασώσει με ενεργή κρατική παρέμβαση τις βρετανικές τράπεζες στην αρχή της καπιταλιστικής κρίσης το 2008-9. Αν και κάποιος τότε έβλεπαν, από τη μεριά μάλιστα της ελληνικής αριστεράς, το τέλος της νεοφιλελεύθερης συναίνεσης, η συγκεκριμένη πολιτική δεν ήταν τελικά τίποτα άλλο παρά η αρχή του κανιβαλικού νεοφιλελευθερισμού της καπιταλιστικής κρίσης, όπου η χρεοκοπία του χρηματοπιστωτικού τομέα, μετατρέπεται αυτόματα σε εξαθλίωση της μεγάλης κοινωνικής πλειοψηφίας. Αυτά ανήκουν ασφαλώς στην ιστορία ή καλύτερα στην προϊστορία της καπιταλιστικής κρίσης που βιώνουμε. Το σημαντικό ωστόσο είναι ότι πλευρές του λεγόμενου “τρίτου δρόμου” φαίνεται ότι γοητεύουν, ετεροχρονισμένα μάλιστα, την ηγεσία του **ΣΥΡΙΖΑ**, στην πορεία της προς την κυβερνητική εξουσία. Αριστεριστικές υπερβολές θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος/ α. Θα προσπαθήσω να δείξω ότι δεν είναι.

Στη **ΔΕΘ** του περασμένου Σαββάτου, ο αρχηγός του ΣΥΡΙΖΑ προσπάθησε να σκιαγραφήσει το γενικό περίγραμμα και τις προτεραιότητες της μελλοντικής αριστερής κυβέρνησής του με σαφή και “ρεαλιστικό” τρόπο, μέσα από συγκεκριμένους πυλώνες προτεραιότητας. Αφήνω στην άκρη την έννοια του ρεαλισμού και τις πολιτικές και ιδεολογικές συνδηλώσεις της και περνάω στην ουσία.

Το πρώτο που αξίζει κάποιος/ α να σημειώσει είναι η πλήρης εγκατάλειψη από τη μεριά του ΣΥΡΙΖΑ του πολιτικού στόχου της αναδιανομής εισοδήματος.

Στην παραδοσιακή μεταπολεμική σοσιαλδημοκρατική σκέψη, η αναδιανομή εισοδήματος, πάντα πάνω στο έδαφος και στους περιορισμούς της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, ήταν η κορωνίδα της πολιτικής πρακτικής της σοσιαλδημοκρατίας. Ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ αντίθετα, με την ομιλία του,

προβάλλει πλέον την ιδέα του Άντονι Γκίτενς περί **κοινωνικής συνοχής**. Ο στόχος πλέον δεν είναι ο περιορισμός των κοινωνικών ανισοτήτων, αλλά η διασφάλιση ενός δικτύου κοινωνικής ασφάλειας για την αποτροπή της απόλυτης εξαθλίωσης μεγάλων μερίδων του κοινωνικού συνόλου. Γι' αυτό το λόγο, η στόχευση στο πρώτο πυλώνα του προγράμματος, της λεγόμενης αποτροπής της ανθρωπιστικής κρίσης, όλες οι παρεμβάσεις αφορούν μόνο εκείνες τις κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται στα όρια της απόλυτης κοινωνικής εξαθλίωσης (δωρεάν ρεύμα, σίτιση άπορων και μάλιστα με συμμετοχή της εκκλησίας και εθελοντικών οργανώσεων). Ο ΣΥΡΙΖΑ παραδέχεται ξεκάθαρα ότι δεν επιδιώκει την κοινωνική ισότητα και την αναδιανομή του πλούτου σε μια χώρα μάλιστα ακραίων κοινωνικών ανισοτήτων και απόλυτης κοινωνικής πώλωσης μεταξύ πλούτου και φτώχειας, αλλά επιθυμεί τη διαχείριση των πιο ακραίων κοινωνικών συνεπειών της καπιταλιστικής κρίσης. Αυτή ήταν όμως η πολιτική θέση του Γκίτενς για τη νέα "σοσιαλδημοκρατία" και μια αναζήτηση σε κάποιο σκονισμένο ράφι της βιβλιοθήκης σας του "τρίτου δρόμου" θα το πιστοποιούσε. Καθόλου τυχαία, όχι μόνο ο ΣΥΡΙΖΑ, αλλά όλο το αστικό φάσμα μιλάει σήμερα για "κοινωνική συνοχή", ουδείς όμως για κοινωνική δικαιοσύνη ό,τι και αν μπορεί να σημαίνει η τελευταία στα πλαίσια του καπιταλισμού.

Να είμαστε συγκεκριμένοι. Δε θεωρούμε ότι τα κουπόνια σίτισης, η ενοικίαση ξενοδοχείων για στέγαση εργατικών οικογενειών, το δωρεάν ρεύμα σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ότι είναι μια καταδικαστέα πολιτική επιλογή. Κάθε άλλο. Αυτό που ισχυριζόμαστε είναι ότι πρόκειται για μια **πολύ περιορισμένη κοινωνική πολιτική**, πολύ πιο πίσω, όχι μόνο από τις πολιτικές παραδόσεις της ελληνικής Αριστεράς, αλλά και από τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες της εργαζόμενης πλειοψηφίας, μετά από μια πενταετία φτωχοποίησης των λαϊκών στρωμάτων. Για παράδειγμα, ένα νοικοκυριό με δύο παιδιά και ετήσιο εισόδημα 13.000 ευρώ, δηλαδή 1.000 ευρώ περίπου το μήνα, εξαιρείται πλήρως από το σύνολο των κοινωνικών ρυθμίσεων της πλειοψηφικής Αριστεράς. Οφείλει να πληρώσει μόνο του ενοίκιο, τους φουσκωμένους λογαριασμούς των ΔΕΚΟ, υψηλούς έμμεσους φόρους στα είδη λαϊκής κατανάλωσης κτλ.

Διαφορετικά διατυπωμένο, η "κοινωνική συνοχή" στοχεύει στην πράξη στη **διασφάλιση της πολιτικής σταθερότητας του συστήματος**, η οποία βρίσκεται ανά πάσα στιγμή σε κίνδυνο από τις ακρότητες των μνημονιακών πολιτικών και των κοινωνικών τους συνεπειών, και όχι στην ενδυνάμωση των κυριαρχούμενων κοινωνικών ομάδων, κλείνει το μάτι τελικά στην εξουσία και όχι στον κόσμο της εργασίας. Η Αριστερά δε μπορεί να έχει καμιά σχέση με τον "νεοανθρωπισμό" των εκθέσεων της Ε.Ε, ούτε μπορεί να αποστρέφεται την απόλυτη κοινωνική εξαθλίωση, αποδεχόμενη όμως ως φυσική και αναπόφευκτη τη "λελογισμένη" κοινωνική ανισότητα.

Δεύτερο στοιχείο και πολύ σημαντικό που αφορά τον τρίτο πυλώνα του προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ. Σταθερός προσανατολισμός όλης της Αριστεράς, μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον, ήταν **πάντα η διεκδίκηση της σταθερής και μόνιμης απασχόλησης με δικαιώματα**. Η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ υπόσχεται πλέον 300.000 θέσεις εργασίας σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα που θα χρηματοδοτηθούν στο σύνολό τους από τα προγράμματα ΕΣΠΑ (Αυτό, το πρώτο χρόνο θα χρηματοδοτηθεί κατά 1 δις από τη γέφυρα του ΕΣΠΑ 2007- 2013, κατά 1,5 δις από τα 2,5 δις του ΕΣΠΑ 2014-2020 και κατά 500 εκ από άλλα εξειδικευμένα ευρωπαϊκά εργαλεία για την αύξηση της απασχόλησης.).

Ο ΣΥΡΙΖΑ επομένως υπόσχεται εργασίες των 500-600 ευρώ ελαστικές και βραχυχρόνιες. Οι περισσότερες μάλιστα αφορούν **πεντάμηνες συμβάσεις απασχόλησης**. Υιοθετεί, κατά συνέπεια την αγγλοσαξονική προσέγγιση για την αγορά εργασίας, δηλαδή των χαμηλών σχετικά ποσοστών ανεργίας, σε σχέση τουλάχιστον με την ηπειρωτική Ευρώπη, της μαζικής όμως δημιουργίας εργαζόμενων φτωχών που αμείβονται με μισθούς συχνά χαμηλότερους των μεταπολεμικών επιδομάτων ανεργίας. Πρόκειται στην πράξη για πολιτικές παρεμβάσεις ανακύκλωσης της ανεργίας και παραπέρα αποδόμησης των εργασιακών σχέσεων. Από αυτή την άποψη, ο Α. Λοβέρδος κάνει πολύ πιο αποτελεσματική "αριστερή" πολιτική, χωρίς κανείς να τον κατηγορεί για εξτρεμισμό, υποσχόμενος 10.000 μόνιμους διορισμούς εκπαιδευτικών. Αν

όμως ένας μουτζαχεντίν του Μνημονίου μιλάει για την ανάγκη 10.000 μόνιμων διορισμών, θα ήταν μαξιμαλιστικό για ένα αριστερό κόμμα να τονίσει την ανάγκη 40- 50.000 χιλιάδων μόνιμων διορισμών σε παιδεία και υγεία, προκειμένου να σταθεί στοιχειωδώς στα πόδια του το κοινωνικό κράτος;

Υπάρχει κάτι πιο σημαντικό. Βασική θέση του ΣΥΡΙΖΑ είναι η επαναφορά του κατώτατου μισθού και των συλλογικών συμβάσεων. Ποιος εργοδότης όμως θα προσλάβει εργαζόμενο με το μισθό της εθνικής συλλογικής σύμβασης όταν θα υπάρχει διαθέσιμη η τεράστια δεξαμενή των 300.000 εργαζομένων του **ΕΣΠΑ**; Πρέπει να παραδεχτούμε ότι αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα μετά από 4 χρόνια μνημονιακής διαχείρισης, στην αγορά εργασίας κυριαρχεί ο απόλυτος εργοδοτικός δεσποτισμός και στην πράξη δεν εφαρμόζεται καμιά εργατική νομοθεσία (ωράριο, κοινωνική ασφάλιση, επίπεδα μισθών κτλ). Η παραπέρα μαζική αξιοποίηση των προγραμμάτων ΕΣΠΑ για την απασχόληση απλώς θα μονιμοποιούσε την αποδόμηση των εργασιακών σχέσεων και την επίταση της εργασιακής εκμετάλλευσης. Και εδώ τελικά υπάρχει σύγκλιση με τον “τρίτο δρόμο” που είχε αναπτύξει, ήδη από τη δεκαετία του '90 την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου αντιπαραθετικά με την έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης και της σταθερής απασχόλησης.

Σύμφωνα με τον Γκίτενς το βασικό, για τη νέα σοσιαλδημοκρατία, είναι τα άτομα να ενταχθούν σε ένα πλέγμα κοινωνικών σχέσεων και να μην αποκοπούν πλήρως από την εργασιακή και την ευρύτερη κοινωνική διαδικασία και σε αυτή τη στόχευση μια οποιαδήποτε εργασία ή εργασιακή κατάρτιση είναι αποφασιστικός παράγοντας. Είναι προφανές ότι **υπάρχει ένα τεράστιο πολιτικό χάσμα από το στόχο της σταθερής απασχόλησης με αξιοπρεπή μισθό και εργασιακά δικαιώματα, από την παροχή ευέλικτων και κακοπληρωμένων θέσεων εργασίας**. Είναι αυταπάτη – ή μήπως είναι τελικά συνειδητή επιλογή;- να πιστεύεις ότι τα προγράμματα ΕΣΠΑ, με το πολύ συγκεκριμένο σχεδιασμό τους ότι μπορούν να λύσουν το ζήτημα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης που ταλανίζουν την ελληνική κοινωνία. Με αυτό τον τρόπο, σταδιακά και για την επίσημη Αριστερά, η απασχόληση γίνεται απασχολησιμότητα και η εργασιακή ομηρεία μόνιμο, νόμιμο και μοναδικό τελικά εργασιακό καθεστώς.

Μέχρι τώρα καταπιάστηκα με τον πρώτο και τον τρίτο πυλώνα του προγράμματος που εξήγγειλε ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ στη ΔΕΘ. Θέση μου είναι ότι συγκλίνει προς γνωστές **νεοφιλελεύθερες συνταγές της νέας σοσιαλδημοκρατίας**, που γνωρίσαμε τουλάχιστον από το 1995-7 και μετά. Κατά συνέπεια το πρόγραμμα είναι προβληματικό, όχι γιατί δεν είναι επαναστατικό, δε θα μπορούσε άλλωστε, αλλά γιατί δεν είναι καν σοσιαλδημοκρατικό ή έστω κεϋνσιανό. Θεωρώ ότι είναι λάθος, επομένως, να κατηγορούμε για εργατικό ρεφορμισμό το ΣΥΡΙΖΑ, γιατί από πολλές απόψεις δε μπορεί να συγκροτήσει ούτε καν ένα αστικό πρόγραμμα ριζικά διαφορετικό από την κυρίαρχη συναίνεση των τελευταίων 25 χρόνων. Το περιτύλιγμα μπορεί συχνά να είναι διαφορετικό, αλλά η ουσία παραμένει ίδια. Η κριτική που έλεγε χονδρικά ότι πάνω στο έδαφος της αποδοχής της Ε.Ε και του ευρώ, δε μπορεί να υπάρξει καμιά εναλλακτική λύση, ούτε καν αστικού προσανατολισμού, δικαιώνεται, δυστυχώς, πολύ γρήγορα. Αναφέρομαι πάντα στην κυρίαρχη ηγετική ομάδα που έχει σε τελική ανάλυση και τον πρώτο και τελευταίο λόγο.

Μια ακόμη διάσταση που θα διαφωτίσει καλύτερα τους παραπάνω ισχυρισμούς και συγκλίνει επίσης με τον “τρίτο δρόμο”. Οι αναφορές στη **δημοκρατία** είναι πολύ ασαφείς και περιορισμένες. Θα μπορούσε κάποιος να πει ότι επανέρχονται στο προσκήνιο και πάλι οι απόψεις περί δημοψηφισματικής δημοκρατίας. Αυτό όμως που εντυπωσιάζει, πραγματικά, παρά τους σχετικούς εργατικούς αγώνες που αναπτύχθηκαν τους τελευταίους μήνες στο δημόσιο τομέα ενάντια στην αξιολόγηση, είναι η απουσία οποιασδήποτε ουσιαστικής αναφοράς στον εκδημοκρατισμό της δημόσιας διοίκησης και του δημόσιου ευρύτερα, μετά τους νόμους Μανιτάκη, Μητσοτάκη και των διάφορων νομοθετημάτων για την αξιολόγηση. Αναπτύσσεται μάλιστα η οπτική ότι δεν έχει αξία να υπερασπιστούμε γενικά το δημόσιο, αλλά να περιγράψουμε ποιο δημόσιο θέλουμε, το οποίο δε θα πρέπει σε καμιά περίπτωση να ταυτίζεται με το δημόσιο των πελατειακών σχέσεων, της ιδιωτικοποίησης από τα κάτω και των εκφυλιστικών φαινομένων της

μεταπολίτευσης. Θα μπορούσε κάποιος να συμφωνήσει με τις παραπάνω θέσεις, η Αριστερά δε μπορεί να υπερασπίζεται το δημόσιο του 2008 ή του 1985. Φτάνει να ξεκαθαρίζει εξ αρχής ότι αυτή η παραδοχή σχετίζεται με την ανάγκη της καλύτερης ανταπόκρισης στις ανάγκες της εργαζόμενης πλειοψηφίας και της ενίσχυσης και διεύρυνσης του κοινωνικού χαρακτήρα των δημόσιων αγαθών που παρέχονται για τους εργαζόμενους και όχι να χρησιμοποιείται αυτή η αυτονόητη θέση ως πρόσχημα για την αποδοχή του λόγου της αποτελεσματικότητας, του δημόσιου μανάτζμεντ και της αξιολόγησης που χρησιμοποιεί ο κυρίαρχος πολιτικός λόγος. (“ Εμείς δεν ερχόμαστε να υπερασπιστούμε αυτό το δημόσιο που το έφτιαξαν κατ’ εικόνα και ομοίωση αυτοί που κατέστρεψαν τη χώρα, γι’ αυτό στόχο έχουμε την ανασυγκρότηση του δημόσιου τομέα στην κατεύθυνση του διαρκούς κοινωνικού ελέγχου και της ανταποδοτικότητας των υπηρεσιών των υπηρεσιών του Δημοσίου (...) με σύμμαχο το δημόσιο υπάλληλο θα πρέπει να μπούμε σε ένα διαφορετικό τρόπο λειτουργίας του δημοσίου και αύξηση της παραγωγικότητας”1).

Η αποδοχή του τεχνοκρατισμού της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας- οι έννοιες δεν είναι ποτέ πολιτικά αθώες- ήταν το βασικό ιδεολογικό οπλοστάσιο των διανοούμενων της νέας σοσιαλδημοκρατίας από τη δεκαετία του 90 και μετά. Προσπαθούσαν να περιγράψουν την ανάγκη απομάκρυνσης από τις παραδόσεις του μεταπολεμικού κράτους πρόνοιας που υποτίθεται ότι χαρακτηρίζονταν από την κυριαρχία των οργανωμένων συντεχνιακών συμφερόντων. Σήμερα, μετά από τρεις δεκαετίες προβολής του ιδιωτικού, της επιχειρηματικότητας και της εμπορευματοποίησης των δημόσιων αγαθών, η Αριστερά είναι απαράδεκτο να υποχωρεί για χάρη της “μέσης πολιτικής συνείδησης” και να φοβάται να μιλήσει για το δημόσιο και την ανάγκη διεύρυνσής του στην κατεύθυνση της εμπορευματοποίησης των κοινωνικών αγαθών προς όφελος του κόσμου της μισθωτής εργασίας. Και εδώ ο ΣΥΡΙΖΑ αδυνατεί να διαμορφώσει μια ριζικά εναλλακτική πολιτική προσέγγιση σε σχέση με το αστικό στρατόπεδο.

Μια τελευταία παρατήρηση που αφορά τη μεγάλη εικόνα (χρέος, διαπραγμάτευση, Ε.Ε). Θα μπορούσαν να ειπωθούν πολλά ότι υποτιμάται ο ιμπεριαλισμός (μια ματιά στη Γαλλία του Ολάντ θα ήταν διδακτική), ότι χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από τον ίδιο τον Τσίπρα η έκφραση “μεταμνημονιακή Ελλάδα” (ορίζοντας τις βασικές συντεταγμένες τις νέας μεταμνημονιακής πορείας του τόπου- διάσταση που πέρασε μάλλον απαρατήρητη) ή τέλος ότι από την ανάγκη σεβασμού της βούλησης του ελληνικού λαού περάσαμε τελικά ακόμη μια φορά στην αποτελεσματική **διαπραγμάτευση**. Παρεμπιπτόντως εφόσον μιλάμε για διαπραγμάτευση δεν ορίστηκαν με σαφήνεια, στη ΔΕΘ, οι κόκκινες γραμμές της ελληνικής πλευράς. Αλλού όμως θέλω να εστιάσω.

Οι προτάσεις του ΣΥΡΙΖΑ εντάσσονται σε μια νέα υπό διαμόρφωση αστική συναίνεση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο που μπορούμε να ονομάσουμε κάπως καταχρηστικά “υπέρβαση των πολιτικών λιτότητας”. Οι προτάσεις του ΔΝΤ για το κούρεμα του χρέους, η πολιτική της ΕΚΤ του Ντράγκι για τόνωση της επιχειρηματικής ρευστότητας και οι γενικές αναφορές στην ενίσχυση του παραγωγικού τομέα της οικονομίας με εξαγωγικό προσανατολισμό, πάνω όμως στο έδαφος των μηδενικών ελλειμμάτων και των ελαστικών εργασιακών σχέσεων αποτελούν συνοπτικά το περιεχόμενο αυτής της “νέας” πολιτικής πρότασης. Η συγκεκριμένη πολιτική πρόταση σχετίζεται με συγκεκριμένες μερίδες του κεφαλαίου και διαπερνάται από τις ποικίλες ενδοιμπεριαλιστικές αντιπαραθέσεις- αμφισβήτηση της γερμανικής ηγεμονίας.

Από το Ντράγκι και το Ρέντσι, μέχρι τον εγχώριο Μίχαλο, υπάρχει μια συμφωνία ότι πρέπει να υπερβούμε γενικά και αόριστα τη λιτότητα. Δεν πρόκειται ασφαλώς για κάποια κεννσιανή στροφή, αλλά για μερική τροποποίηση της κυρίαρχης αστικής στρατηγικής προς όφελος συγκεκριμένων μερίδων του κεφαλαίου αλλά και ολόκληρων εθνικών κοινωνικών σχηματισμών, πάντα όμως πάνω στο έδαφος του τσακίσματος των εργατικών δικαιωμάτων. **Η νέα συναίνεση ουδέποτε αναφέρεται στο “μαύρο κουτί” των εργασιακών σχέσεων ή του κοινωνικού κράτους.** Καθόλου τυχαία, ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ εγκαταλείπει, πλέον, την έννοια νεοφιλελευθερισμός και μιλάει απλά για τις πολιτικές λιτότητας της γερμανικής Ευρώπης (μια απλή καταμέτρηση των συγκεκριμένων λέξεων στο κείμενο της ομιλίας θα ήταν

χρήσιμη). Ο νεοφιλελευθερισμός όμως περιλαμβάνει τη λιτότητα, δεν εξαντλείται σε αυτήν, ενώ η λιτότητα δεν αφορά μόνο τη ρευστότητα προς τις επιχειρήσεις, αλλά και το εργατικό εισόδημα.

Εν κατακλείδι, θα συμφωνήσουμε ότι πράγματι ο **πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ ανέλαβε δεσμεύσεις** πολύ συγκεκριμένες, το σημαντικότερο ωστόσο είναι το ταξικό περιεχόμενο και ο πολιτικός προσανατολισμός αυτών των δεσμεύσεων. Θεωρούμε ότι οι προτάσεις του κινούνται πάνω στο έδαφος της κυρίαρχης συναίνεσης και από αυτή την άποψη η “κοινωνικοποίηση” του αντικαπιταλιστικού προγράμματος της ΑΝΤΑΡΣΥΑ είναι επιτακτική ανάγκη .

Σημειώσεις

1. Λόγος του Α.Τσίπρα στο Επιμελητήριο Κυκλάδων Μάης 2014.

Πηγη:aristeroblog.gr